

(Freisassen) in one koseze, ki imajo še svoje koseščine (frey aigne gueter und hueben) v eno vrsto, kajti obe po poreklu sicer različni skupini oseb je mogla družiti enaka svoboda njihovih zemljiških posestev.³⁴

Kazniva dejanja zoper tuje države.

Dr. Rudolf Trofenik.

I.

Poedinec sam ni subjekt meddržavnega prava; to sposobnost ima poleg nekaterih drugih meddržavnopravnih ustanov še država, ki more biti edina storilec meddržavnega delikta. Toda vedno bolj in bolj naraščajoči promet med državami kakor tudi zavest pripadnosti k skupnemu kulturnemu občestvu, ki ga tvorijo poedine države kot članice meddržavne zajednice, sili države, da penalizirajo nekatera dejanja, ki bi jih storile osebe na njenem ozemlju proti drugim državam. Zato moramo smatrati te delikte poedincev kot prekršitev državnega, ne pa meddržavnega prava. Razumljivo je seveda, da bo država kaznovala te delikte le tedaj, če je s sosedno državo v prijateljskih ali vsaj v nevojnih odnošajih. Vendar pa je tako v zakonodaji poedinih držav, kakor tudi v kazenskopravni književnosti še sporno, kako daleč naj sega ta kazenskopravna zaščita tujih držav.¹

Predvsem pa moramo ugotoviti, da se bomo v naših izvajanjih omejili le na one določbe jug. kz., ki se že po svojem besedilu izrečno nanašajo na zaščito tujih držav, ne pa na ostale, glede katerih obstoji upravičena domneva, da se morejo že po svoji notranji vsebini raztegniti tudi na zaščito interesov tuje države.²

II.

Ideja, da se kaznujejo napadi zoper tuje države, je modernege izvora. Doba pred prosvetljenstvom teh deliktov ni poznala;³ šele konec 18. in v začetku 19. stoletja

³⁴ J. Polec, Svobodniki na Kranjskem, GMS XVII (1936) 47.

¹ O vlogi države pri preganjanju teh deliktov izčrpno razpravlja Pella, Crimes contre la personne de l'Etat. — Recueil des Cours, III., 1930.

² Tako n. pr. §§ 153, 159, 141, 142, 148 kz.

³ Čeprav se nahaja v Digestah značilna določba, ki pravi, da se kaznuje oni „cuius opera dolo malo ex amicis hostes populi Romani fiant“. (4 Dig. 48, 4).

najdemo zadevne prve določbe v Allgemeines Preussisches Landrecht iz l. 1794. in nato še v francoskem Code pénalu iz l. 1810., od koder so prešle te določbe več ali manj v ostale kazenske zakonike, ki so nastali pod idejnim vplivom Code pénala.

Kaj obsegajo torej kazniva dejanja zoper tuje države? V literaturi o tem še ni točne definicije, pač pa skušajo poedini avtorji z naštevanjem določiti, kateri so ti delikti.⁴ Splošno se smatra, da so to vsa ona kazniva dejanja, ki kršijo bistvene politične interese tuje države⁵ ali zadevajo notranjo ureditev tuje države, kolikor gre seveda za spremembe bistvenega značaja.⁶ V naših izvajanjih pa se bomo omejili le na določbe §§ 99 odst. 2. kz., 126, 308 in 309 kz., ker tvorijo vprav ti delikti ono skupino kaznivih dejanj, ki je v večini kazenskih zakonikov kodificirana pod naslovom: Kazniva dejanja zoper tuje države.⁷

Določbe, ki urejajo te delikte, so sistematsko razvrščene v XII. poglavju (kazniva dejanja zoper obstoj države) in v XVI. poglavju (kazniva dejanja zoper čast) našega kz. Zakonodavec se torej ni mogel odločiti, da bi vse te delikte sistematsko uredil v posebnem poglavju, kakor to vidimo v pretežni večini sodobnih kazenskih zakonikov. Kriminalno-politično razlago take sistematske ureditve našega kz. nam dajejo motivi k tkz. projektu I,⁸ kjer razvidimo, da so smatrali uredniki tega projekta vsa pravkar naštetá kazniva dejanja le kot posreden napad na pravni red domače države, ki ima vendar vitalen interes na dobrem in mirnem sožitju s tujimi, zlasti s sosednimi državami. Ker je zunanji (objektivni) dejanski stan teh deliktov isti ali vsaj zelo sličen

⁴ „La notion des délits et crimes contre la sûreté des Etats étrangers est élastique et ne supporte pas une définition précise“ pravi Preuss. La répression des crimes et délits contre la sûreté des Etats étrangers v Revue générale de droit int. public, XL, 1933, ss. 606–645.

⁵ Tako Bourquin, Crimes et délits contre la sûreté des Etats étrangers — Recueil des Cours, I. 1927.

⁶ Donnedieu de Vabres, Les principes modernes du droit pénal international. Paris. 1928. s 119. — Nasprotno pa daje zaščito tujim državam sovjetski kaz. zakonik le tedaj, če so organizirane po komunističnem načelu. (Čl. 58, 1 sovj. k. z.)

⁷ Tako n. pr. nemški k. z.: 4. Abschnitt: „Feindliche Handlungen gegen befreundete Staaten“, in vsi poznejši nemški načrti; nadalje italij. k. z.: Capo IV.: „Dei delitti contro gli Stati esteri, i loro Capi e i loro rappresentanti“; švicarski k. z. iz l. 1937. XVI. Titel: „Störungen der Beziehungen zum Ausland“.

⁸ Projekat i motivi kaznjenog zakonika za kr. Srbiju. Beograd 1910; s. 316 in sl.

dejanskemu stanu kaznivih dejanj zoper domačo državo in ker je tudi njih notranji (subjektivni) dejanski stan v svojem bistvu le posredna kršitev domačih državnih interesov, zato po mnenju redaktorjev pač ni bil podan razlog za samostojno kodifikacijo teh deliktov.

III.

Določbe našega kz., ki tvorijo kazniva dejanja zoper tuje države, so naslednje:

a) § 99/2 kz.: Zloraba ali okvara državnih znakov tuje države, ki jih je izobesilo priznано zastopništvo tuje države v kraljevini Jugoslaviji. Naš kz. je subsumiral napad zoper znake lastne države in tuje države v dveh odstavkih enega samega paragrafa, ker je smatral, da gre tako v objektivnem kakor tudi v subjektivnem pogledu za pravno identično dejanje. Kaj obsega pojem „znak državne oblasti“? Ni dvoma, da moramo šteti med te državno zastavo, vladarski oziroma državni grb, skratka vsa ona znamenja, ki svedočijo, da je izvesten kraj ali stvar podrejena določeni državni oblasti.⁹

Dejanje se preganja le na predlog prizadete tuje države in ob podani reciprociteti. Že na tem mestu moramo ugotoviti, da je dejanski stan delikta po § 99 odst. 2. kz. preozek; naš kz. štiti samo one znake, ki jih je izobesilo priznано zastopništvo v naši državi, to se pravi samo znake, ki se nahajajo na poslopih tujih poslaništev ali konzulatov. Niso pa zaščiteni primeri okvare, uničenja, onesnaženja ali izvrševanja hude nespodobnosti zoper znake tuje države, ki so izobešeni na drugih poslopih ali krajih, in to celo v soglasju z našimi zakoni.¹⁰

b) § 126 kz. Kršitev nevtralnosti. Citirana določba vsebuje tako zvano blanketno normo, ki prihaja do uporabe šele tedaj, ko bo vlada izdala konkretne predpise zaradi zaščite nevtralnosti ob vojni med drugimi državami. Kršitev teh konkretnih predpisov, ki tvorijo zunanji ali objektivni dejanski stan kaznivega dejanja po § 126 kz. pa ne znači samo

⁹ Ne spada pod to določbo napad etc. na grb, ki jo ima v svoji firmi dvorni liferant, pač pa je treba de lege ferenda dati zaščito državnim mejnikom. (Vidi Ebermayer, Reichsstrafgesetzbuch, Leipzig 1925, S. 454).

¹⁰ Naj navedemo običajen primer: O priliki obiska tujega vladarja ali državnika so po naših mestih izobešene tuje državne zastave ali znaki. Kako se bo kaznoval storilec, ki bo uničil itd. te tuje, izven poslaniškega poslopja izobešene zastave?

kršitve domačih državnih interesov, marveč je obenem posreden napad na tuje vojujoče se države, na katere škodo se naj ukine naša nevtralnost.¹¹

c) §§ 308 in 309 kz. Žalitev ali oklevetanje vladarja, predsednika republike, namestnika ali člana vladarskega doma tuje države ter žalitev ali oklevetanje tujega poslanika, pooblaščenega ministra, diplomatskega agenta ali opravnika poslov, ki je poverjen pri dvoru kraljevine Jugoslavije. Obseg oseb, katerih čast je zaščiten po §§ 308 in 309 kz., je treba pač presojati po določbah ustavnega prava prizadete države ter po meddržavnem pravu. Kakor vidimo iz besedila samega, niso po teh določbah zaščiteni visoki funkcionarji Društva narodov,¹² meddržavnih komisij, meddržavnega razsodišča ter sodišča, pač pa je dana ta kvalificirana zaščita papežu in njegovim nuncijem.

Za pregon mora biti podana reciprociteta, predlog prizadete tuje vlade oziroma diplomatskega predstavnika ter odobritev ministra pravde (§ 315 odst. 2 kz.).

Pri teh deliktih se nam poraja vprašanje: kakšna je kazenskopravna zaščita časti oseb, naštetih v §§ 308 in 309 kz., kadar ni podana reciprociteta ali odobritev ministra pravde. Brez dvoma je, da sodnik de lege lata ne more uporabljati določbi §§ 308 in 309 kz., kadar ni podana odobritev ali reciprociteta.¹³ Žalitev ali kleveta dejansko pa vendarle obstoji. Ker je med §§ 308 oz. 309 ter med §§ 297 oz. 301 kz. razmerje navideznega steka materialnih pravnih norm, zato ne moremo pritrčiti, da bi storilec po § 308 ali 309 kz. prekršil tudi določbe §§ 297 ali 301 kz.¹⁴ Zasebna tožba tedaj ni mogoča in skrajna posledica bi bila, da se proti storilcu sploh ne uvede kazensko postopanje.¹⁵ S tem pa pride

¹¹ Od izbruha sedanje vojne je naša država izdala že dvojje uredb, ki naj zaščitijo našo nevtralnost. Tako naredbo o prepovedi nabiranja prostovoljcev (Sl. Nov. št. 205 od 9. IX. 1939, Sl. L. kos 74, 1939) in uredb o zavarovanju nevtralnosti glede tiska (Sl. Nov. št. 115 od 18. V. 1940, Sl. L., kos 42, 1940). Vendar pa niso te uredbe izdane kot dejanski stan blanketne norme §-a 126 kz., marveč vsebujejo samostojne sankcije upravnokazenskega delikta.

¹² Pač pa zasledimo to zaščito v čl. 297 švic. k. z.

¹³ Tem težavam so se spretno izognili francoski, holandski in portugalski k. z., ki ne zahtevajo reciprocitete.

¹⁴ Tako Dolenc-Maklecov, Sistem celokupnega kaz. prava kr. Jugoslavije. Ljubljana, 1934. Str. 151.

¹⁵ Vendar pa dopuščata zasebno tožbo: Olshausen, Kommentar zum Stgb. ad § 103; Schwarz, Das Stgb., ad § 103; nasprotno pa Gerland, Vergleich. Darstellung des deutsch. und ausländ. Strafrechts. Bes. Teil. I., S 230 in 243.

pravno privilegirana oseba v dejansko slabši položaj kakor druge osebe.

Pri §§ 308 in 309 kz. konkurirata med seboj dva delikta: napad na osebno čast državnega poglavarja in napad na državnega poglavarja kot takega. Na eni strani imamo torej kršitev osebne časti (iniuria), na drugi pa gre za napad na najvišjo državno avtoriteto (infidelitas). Zato je pač več kot potrebno, da pride v besedilu citiranih določb našega kz. predvsem do izraza svojstvo predstavljanja ali zastopanja države, ne pa oseba kot taka. Smislu te zaščite mnogo bolj ustreza določba novega enotnega švicarskega kazenskega zakonika, kjer pride to posebno svojstvo državnega poglavarja ali diplomatskega zastopnika do polnega izraza.¹⁶ Tako stilizirana določba dopušča strogo ločitev med državnim poglavarjem ali diplomatskim zastopnikom kot uradnim predstavnikom svoje države, kateri je baš ta kazenskopravna zaščita namenjena, in med državnim poglavarjem in diplomatskim predstavnikom kot zasebnikom.

Pri vseh teh deliktih je dokaz resnice nedopusten (§ 312 odst. 1. št. 1. kz.). Saj si niti ne moremo predstavljati, do kakih težkoč bi prišlo pri dokazovanju samem; pa tudi zunanje politične komplikacije verjetno ne bi izostale.

IV.

De lege ferenda moramo najprej ugotoviti, da sistematična delitev teh deliktov, kakor jih predvideva naš kz., ne odgovarja pravni naravi teh deliktov. Navzlic temu, da je zunanji dejanski stan delikta iz § 99 odst. 1 kz. sličen onemu iz § 99 odst. 2 kz. ali pa zunanji dejanski stan § 297 kz. sličen onemu iz § 308 ali 309 kz., vendar radi tega še ne smemo presojati pravno naravo kakega kaznivega dejanja zgolj po njegovem zunanjem dejanskem stanju. V vseh teh navedenih primerih je predmet kazenskopravne zaščite država, katero kot pravno osebo zastopa vladar in njegovi diplomatski predstavniki. Sistematska ureditev poedinih deliktov v kazenskem zakoniku pa se ravna po objektu pravne zaščite (po dobrini, ki naj bo zaščiten), ne pa po identičnih znakih objektivnega dejanskega stanju. Zato bi bilo potrebno, da bi tudi v našem zakoniku imeli vsa ta kazniva dejanja zbrana pod enotnim poglavjem: Kazniva dejanja zoper tuje države.

¹⁶ Art. 296: „Wer einen fremden Staat in der Person seines Oberhauptes, seines diplomat. Vertreters oder in seiner Regierung öffentlich beleidigt, wird...“

Pa tudi glede poedinih deliktov je treba pripomniti, da njih dejanski stan ne obsega vseh primerov, ki bi jih moral iz kriminalnopolitičnih razlogov obsegati.

V naslednjem hočemo podati načrt kodifikacije teh deliktov pod enotnim poglavjem:

Kazniva dejanja zoper tuje države.¹⁷

§ 1.

Kdor razžali ali okleveta tujo državo v osebi njenega vladarja ali pri dvoru kraljevine Jugoslavije poverjenega diplomatskega zastopnika, se kaznuje....

§ 2.

Kdor razžali ali okleveta člana mednarodnih sodišč, razsodišč ali komisij, kadar se ta mudi v kr. Jugoslaviji radi opravljanja svojih funkcij, se kaznuje...

§ 3.

Kdor odpravi, uniči, poškoduje, onesnaži ali izvrši hudo nespodobnost proti znakom tuje državne ali vladarske oblasti, ki so izobešeni v kr. Jugoslaviji v skladu z mednarodnim pravom ali zakoni kr. Jugoslavije, se kaznuje....

§ 4.

Naj obsega določbo § 126 jug. kz. (kršitev nevtralnosti).

§ 5.

Kazniva dejanja iz tega poglavja, razen § 4, se preganjajo le na predlog prizadete države in po odobritvi ministra pravde.

Naknadna indemniteta v finančnih zakonih.

Dr. Vladimir Murko.

Kakor vsaka večja gospodarska edinica potrebuje tudi vsaka javna korporacija predhoden pregled verjetnih izdatkov in prejemkov za bodoče leto, ker je od njihove pravilne določitve in porazdelitve odvisno delovanje tiste

¹⁷ V sistemu kaz. zakonika naj sledi to poglavje neposredno poglavju: Kazniva dejanja zoper obstoj države in njeno ustavno ureditev.